

В зеленчуковата градина през юни

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; гл.ас. д-р Дима Маркова; проф. д-р Винелина Янкова, ИЗК "Марица" в Пловдив

Дата: 07.06.2018 Брой: 6/2018

Система за опазване на тиковите култури

Тиковите, отглеждани в оранжери и на открито, се нападат от много болести, по-голямата част от които имат голямо икономическо значение за отглежданите растения и за получения от тях добив. Наблюдават се вирусни, гъбни и бактериини болести. Те нападат корените, стъблата, листата, а понякога и плодовете. Особено вредоносни са:

Ъгловати петна (*Pseudomonas syringae* pv. *lacrystans*)

Напада масово краставиците, отглеждани в полиетиленови оранжерии и на открито. Първите признаци се появяват като малки воднисти, жълтеникави петна с неправилна форма, ограничени от нерватурата. Във влажно време по долната им повърхност се появяват дребни мътни капчици от бактериен ексудат. По-късно той засъхва като бяла ципа върху петната. След нарастването им центърът прегаря и опадва. По листата остават ъгловати, перфорирани петна. По плодовете се образуват дребни воднисти петна с неправилна форма, покрити с мътен бактериен ексудат. При узряване на плодовете, повредите проникват дълбоко в тъканите и достигат до семената, като ги заразяват. Целите плодове загиват от мокро гниене. По котиледоните на растенията, поникнали от такива семена, се появяват мазни петна. Скоро младото растение загива.

Мана (*Pseudoperonospora cubensis*)

Освен краставиците напада и пъпешите, дините и други тиквови. Това е заболяването с най-голямо икономическо значение при отглеждане на краставици. По горната страна на листата се образуват жълтеникави петна с неправилна форма, ограничени от нерватурата. На полето те са по-дребни, а в оранжерии по-едри. Във влажно време изглеждат воднисти, а долната им повърхност се покрива с рехав сивовиолетов налеп от спороношението на гъбата. По-късно петната нарастват, сливат се и целият лист прегаря. Първите петна обикновено се появяват по най-долните листа, но за кратко време могат да бъдат поразени и останалите. Развива се при висока въздушна влажност. Гъбата се запазва като ооспори в почвата.

Брашнеста мана (*Podosphaera xanthii* и *Erysiphe cichoracearum*)

Широко разпространено заболяване, както в култивационни съоръжения, така и на открито. Първите симптоми се появяват по листата под формата на малки петна с неправилна форма, посипани с бял брашнест налеп от спороношението на гъбата. По-късно петната се сливат. Листата прегарят. Петна могат да се наблюдават както по горната, така и по долната повърхност на листата и листните дръжки. Понякога петна се откриват и по стъблото, но не причиняват сериозни повреди. При силно нападение растенията се обезлистват, плодовете издребняват и се деформират. Добивите са силно редуцирани.

Внимание трябва да се обръща и на неприятелите.

Памукова листа въшка (*Aphis gossypii* Glov.)

От тиковите култури много силно напада краставиците, дините, пъпешите и тиквите. Повреди нанасят възрастните и ларвите, като смучат сок от долната страна на листата, вегетационния връх и стъблата на растенията. При масово нападение листата се завиват силно. Растенията изостават в развитието си и се деформират. При нападение по време на цъфтежа или образуване на завръза цветовете окапват, а плодовете остават недоразвити. Върху отделената от листните въшки “медена роса” се развиват сапрофитни чернилни гъбички, които замърсяват продукцията и пречат за нормалното протичане на фотосинтезата. Памуковата листна въшка е вектор (преносител) на вирусни болести.

Трипсове

При видовете от сем. *Cucurbitaceae* се срещат тютюневият трипс (*Thrips tabaci* Lind.) и калифорнийският трипс (*Frankliniella occidentalis* Perg.). Трипсовете развиват 8-10 поколения годишно. Зимуват като възрастни и нимфи последна възраст в растителните остатъци, а в оранжерии се развиват целогодишно. Вредят възрастните и ларвите, като смучат сок от листата и вегетационния връх на растенията. Стадий нимфа преминава в почвата. По нападнатите органи се образуват малки белезникави петна с черни точки, които представляват екскрементите на неприятеля. При по-голяма плътност петната се сливат и листата изсъхват. Нападнатите растения в разсадна фаза могат да изсъхнат и загинат.

Миниращи мухи

При краставиците се срещат домотовата минираща муха (*Liriomyza bryoniae* Kalt.) и южноамериканската листоминираща муха (*Liriomyza huidobrensis* Blanch.). Развиват 5-6 поколения годишно. Зимуват като какавиди в почвата. В оранжерийни условия тези неприятели се развиват целогодишно. Женските с помощта на яйцеполагалото пробиват горния епидермис на листата и полагат яйцата. Убожданията от женските индивиди са с точковидна форма, бяло оцветени, които по-късно покафеняват. Основните повреди нанасят ларвите. Те се хранят с паренхимната част и образуват змиевидни мини по листата. В една мина се намира само една ларва. При силно нападение на един лист могат да се изброят 10 и повече мини. Унищожават хлорофила, с което се намалява фотосинтезиращата способност на листата. При силно нападение мините могат да обхванат цялата листна петура и повредените листа изсъхват.

Сребристо точкова нощенка (*Chrysodeixis chalcites* Esper)

Среща се през пролетно-летния период при отглеждане на краставици в култивационни съоръжения. При оранжерийни условия и наличие на храна неприятелят се развива непрекъснато. Гъсениците първоначално скелетират листата. В резултат на повредата се наблюдават отвори с неправилна форма.

По-късно гъсениците изгризват изцяло листа като остава само частично нерватурата. По плодовете на краставиците гъсениците правят повърхностни нагривания. Повредените плодове нямат търговска стойност.

Обикновен паяжинообразуващ акар (*Tetranychus urticae* Koch)

Живее и се храни върху долната страна на листа. образува паяжина, която при силно нападение може да покрие изцяло листата и да обхване цветовете, плодовете и разклоненията на нападнатите растения. Паяжинообразуващите акари вредят, като пробиват епидермиса на листата и нежните стъбла и изсмукват част от клетъчния сок с хлорофилните зърна. На мястото на убождането се появяват малки светли точковидни петна, като постепенно броят им нараства и листата придобиват мраморен вид. По-късно петната покафеняват, сливат се и обхващат целия лист. Паяжинообразуващият акар предпочита по-старите листа с намалено съдържание на вода и застарелите засушени растения. При силно нападение растенията изсъхват. Вредят и по плодовете, като влошават търговския вид на продукцията.

Галови нематоди (*Meloidogyne* spp.)

Вредят по кореновата система на растенията, в резултат на което се образуват гали. При храненето на ларвите в клетките на гостоприемника настъпват изменения – хипертрофия, изчезване на клетъчните мембрани, образуване на гигантски клетки и гали. Галите имат неправилна форма и различна големина. Първоначално те са бели, но по-късно потъмняват и стават рехави. Повредената коренова система не функционира нормално, растенията страдат от недостиг на вода, увяхват и загиват. Нападнатите млади растения изостават в растежа си. При краставиците листата се накъдрят леко, повърхността им става неравна.

Растителнозащитни мероприятия:

- Отглеждане на здрав и чист от вредители разсад;
- Отглеждане на устойчиви сортове;
- Обеззаразяване на семената;
- Използване на присадени растения върху устойчиви подложки за ограничаване нападението от почвени патогени и галови нематоди;
- Сеитбообръщение;

- Редовна обработка на почвата;
- Поставяне на жълти лепливи уловки за установяване летежа на възрастните на оранжерийната белокрылка;
- Използване на сини лепливи уловки в оранжериите за навременно установяване на трипса;
- Редовно обследване на площите;
- Поддържане на оптимална почвена влажност (да не се допуска засушаване);
- Унищожаване на плевелната растителност;
- След прибирането на реколтата да се унищожават растителните остатъци.

Системата за борба – точните моменти за третиране и разрешените за употреба препарати за растителна защита, може да намерите в брой 5/2018 г. на списание “Растителна защита”.